గమ్యస్థానం

నిశ్శబ్దంగా ఆవులిస్తున్నప్రకృతి- అనురాగంలో చెంపల్ని చల్లగా ముద్దుపెట్టుకుంటున్న పిల్లగాలుల చేష్టలకు కోపంతో మందలిస్తూ కొద్దిగా కదులుతూన్నవి తాటిచెట్లు... నలువైపులనుండి ఎదుర్కొంటున్న మేఘాలధాటికి ఆగలేక సూర్యుడు మధ్యమధ్య తెరనుచీల్చి బయటకు తొంగిచూస్తూ, అంతలోనే అదృశ్యమవుతూ దోబూచులాడుతున్నాడు. విశాఖపట్నంనుండి రావలసిన పార్సిలుపాసెంజరు రెండుగంటలు లేటని ఎవరో అనేవరకూ నాకు తెలియలేదంటే, ఆ గంభీర ప్రకృతిలోవున్న ఆకర్షణే అయుండాలి. ఉదయం ఎనిమిది గంటలకే రెండెడ్లబండితో స్టేషను చేరుకున్నాను. కాని రైలు పదిన్నరదాకా రాదు.

ప్రతిక్షణం ఓయుగంలా వుంది. గడియారంవంక చూస్తే అది ఆరుగంటలకే కాళ్లుబారచాపి సుషుప్తిలో మునిగిపోయింది. 'కీ' యివ్వటం మరిచివుంటాను. 'జీవితంలో ప్రతివస్తువూ ఇంతేనా?' అనిపించింది. అవసరానికి ఏవీఆదుకోవు. ఆవుదయం ఉత్తరం పోస్టుచేద్దామని వెళ్లేసరికి ఒక్కనిమిషం క్రితమే టపా తీసినట్టు తెలిసింది. అంతే- ప్రతిఅవకాశం ఒక్కక్షణంలో తప్పిపోతుంది. 'అయ్యో! అడుగులు త్వరగా వేస్తే ఎంతబాగుండేది!' అనిపించింది. వివేకమనేది పొరపాటు చేశాకకాని కలుగదన్నాడు ఆస్కార్‌వైల్డ్- నిజమే ననిపించింది. రైలుపట్టాలు పొడవుగా కదలిపోతున్నాయి. విభిన్న ఆదర్శాలకు మల్లే ఎక్కడా కలుసుకోకుండా, ఏదోరహస్యాన్ని చెవిలో వూదుతున్నట్టు భ్రమపెట్టాయి. రెండు సమాంతరరేఖలు అనంతంలో కలుసుకుంటాయని గణితశాస్త్రం చెబుతుంది. "అనంతమనేది ఎక్కడుంది? అదేదో కనిపించనంతవరకూ ఈసిద్ధాంతాన్ని ఎందుకు నమ్మాలి?" అనెవరూ అడుగలేదేనని ఓక్షణం వాపోయిన మాట వాస్తవం.

ప్లాటుఫారంమీద ఆచివరనుండి ఈచివరకు పచార్లు చేయనారంభించాను. ఇద్దరు ముగ్గురు ప్రయాణికులు తప్పించి మరెవరూలేరు. అందులో ఒకతను నిశ్చింతగా వదులుతున్న చుట్టపొగ, మేఘాలతో ఆడుకోడానికి పయనమవుతోంది. ఇంతకూ ప్రకాశం వస్తాడో రాడో! 'అటు సూర్యుడు ఇటు పొడిచినా నేనురావటం తథ్యం' అన్నాడు వుత్తరంలో. అతను రాకపోతే సూర్యుడు పశ్చిమంలో ఉదయించాడనుకోవాలి. ఏవిటో! ఇలా అర్థంతీస్తే సామెతలు తెల్లమొహం వేస్తాయి. కాని, ప్రకాశం ఇలా ఎన్నిసార్లు రాయలేదు? మాట నిలబెట్టుకోవాలన్న పట్టింపు అతనికి ఏకోశానా లేదు. సామానంతా సర్దుకుని ప్రకాశం దూరప్రయాణానికి సిద్ధమై టాక్సీలో అడుగుపెట్టబోతున్నాడను కోండి. ఎవరైనా మిత్రులు వచ్చి 'ప్రకాశం! ఆలెక్ గినెస్ చిత్రం వచ్చింది. పద!' అంటే చాలు- ప్రయాణం సంగతి గతయుగంలోకి విసిరేసి సినిమాకు వెళ్లిపోతాడు. నిలకడలేని అలాంటి మనిషిని నమ్మటమెలా?

బి.ఎ. చదివేటప్పుడు మా మిత్రబృందంలో ముగ్గురు ప్రధాన వ్యక్తులుండేవారు.

మొదటివాడు ప్రకాశం- మాలో మాకు లక్షన్నర అభిప్రాయభేదాలు. ఒకరి అభిరుచులు మరొకరికి నచ్చవు. కాని కలిసిమెలిసి వుండేవాళ్లం- జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే ఈవిభిన్నాభిరుచులున్న వారే అన్యోన్యంగా, ఒకరినొకరు అర్థంచేసుకొని స్నేహంగా వుండగలరనుకుంటాను. ఒకేరకం మనస్తత్వాలున్న వ్యక్తులు ప్రతిదానికి అంగీకారంగా తలవూపేస్తారు. వాదనలకు- చర్చలకు తావుండదు. ఒకరి అభిప్రాయాన్ని మరొకరు ఎప్పుడు ఖండించి పారేద్దామా అన్న తహతహ వుండదు. కేవలం వుప్పులేనికూరలా వుంటుంది. మా మైత్రి జీవితాంతంవరకూ రాయిలా నిలిచిపోతుందని అప్పట్లో వెర్రికలలు కంటూ, స్నేహితాన్ని మరింత దృఢతరం చేసుకోటానికి ప్రయత్నించినా, కాలక్రమంలో తలోమూలలకు విసిరివేయబడ్డాం. ముళ్లపొదల్లా ఎదుర్కొనే సమస్యల్ని తప్పించుకుతిరిగే నేర్పరితనం వుంటేనే జీవితంలో కొన్నిసార్లైనా తృప్తిగా నవ్వుకోవచ్చు. జీవితం సృష్టించే తుఫానులకు ధైర్యంగా నిలబడేందుకు చేసేప్రయత్నంలో, ఒకరికొకరు వుత్తరాలు రాయటంకూడా మానుకున్నాం.

ప్రకాశం తల్లిదండ్రులు విశాఖపట్నంలో వున్నారు. కాలేజీలోచదివేటప్పుడు చీకూ-చింతా లేకుండా కాలక్షేపం చేసేవాడు. హంసల్లాకదిలిపోయే అమ్మాయిలఅడుగుజాడలు (తారురోడ్డు కనక) వెదకటం అతనిహాబీలలో ఒకటి. పరిస్థితులు శ్రీకృష్ణుడి చక్రాయుధంలాంటివి. మనకనుగుణంగా మార్చుకోవాలికాని చూసి జడుసుకోకూడదు. అదెలాగోమాత్రం చెప్పేవాడుకాడు. ప్రకాశం అందంగా వుంటాడు. "ఎలా?" అని ప్రశ్నిస్తే సమాధానం చెప్పటం కష్టమేమో! ఏఅమ్మాయైనా అతనిసౌందర్యాన్ని వర్ణించవలసి వుంటుంది. ప్రకాశం తృప్తిగానవ్వినప్పుడు అతనిముఖం మెర్క్యురీలైటు హఠాత్తుగా వెలిగినట్టు తళుక్కుమనడం నాకళ్లకీనాటికీ కనిపిస్తోంది. సముద్రపులోతుల్ని దాచుకుని గంభీరంగా నవ్వే కళ్లు- నాలుగురకాల శోకాలు కలిస్తే 'హాస్యం' వుద్భవిస్తుందని హ్యూమ్స్ ప్రతిపాదించినట్టు, నాల్గురకాల వికారాలుకలిస్తే సౌందర్యం పుడుతుంది గామోలు! నుదుటిమీద జారిపడే జుత్తును అతనెన్నడూ వెనక్కి దువ్వుకోడు. ఆపని 'ఎదురుగాలి' చేస్తుందంటాడు- 'హైరోడ్ క్రాపింగు' వున్నవారికి దువ్వుకునే బాధలేదు గామోలు!

అలాంటి చక్కదనంతో ఎందరోఅమ్మాయిల్ని ఆకర్షించి ఏడిపించుకు తిన్నాడు. అతని నైతికజీవితంలో నల్లమచ్చలు చాలావున్నాయని అందరూ విమర్శిస్తారు కానీ నేనుమాత్రం నమ్మను- ఎవరూ రుజువు చెయ్యలేదు కనక. అతని అభిప్రాయాలు, ప్రవర్తన అన్నీ తర్కబద్ధమైన సిద్ధాంతాలమీద ఆధారపడి క్రమంగా వేళ్లుపాతుకుపోయాయి. వాటినెవరూ కదల్పలేరు- అభిప్రాయాలు ఏనాడూ స్థిరమైనవికావు. కనక, రుజువు దొరకగానే మార్చుకుంటాను.

గంటకొట్టారు. కాళ్లు నొప్పిపుట్టటం వలన పిచ్చివాడిలా అటూ యిటూ చాలాసార్లు తిరిగి వుంటానని గ్రహించాను. ఆశ్చర్యపోతూ స్టేషనుమాస్టరు గదిదగ్గరకు వచ్చేసరికి తొమ్మిదీఇరవై అయింది. అనుకున్నప్రకారం బండి రెండుగంటలు లేటు కాదని, ముందుగానే వస్తోందని తెలుసుకునేలోగా బరువుగా నిట్టూరుస్తూ బండి వచ్చేసింది.

ఇంజను దగ్గర్నుండి జాగ్రత్తగా వెతుక్కుంటూ వెళ్లాను. ప్రకాశం సెకండుక్లాసు కంపార్టుమెంటునుండి దిగుతూ నాకేసి జేబురుమాలు వూపాడు. ఇద్దరం కలిసి సామాన్లు దించాం.

"థాంక్స్!... అసలు నా వుత్తరం నీటిమూటగా జమకట్టి, గాలిమూటగా విసిరేసి, ఇసికమూటలా ఇంటి దగ్గరే వుండిపోయావనుకున్నా." నవ్వుకోక తప్పిందికాదు.

బలిసినఎడ్లు వుత్సాహంతో పరుగులు తీస్తున్నాయి. బండి గతుకుల్లోపడ్డప్పుడు మాత్రం తల రపీమని వెదురుకర్రకు కొట్టుకుంటోంది. బండివాడు ఏదోపాట మొదలుపెట్టాడు. దూరంగా గొడ్లకాపరులు పాడుతూన్న జానపదగీతాలు గాలిలోతేలుతూ వచ్చి చెవులదగ్గర గిలిగింతలు పెట్టాయి. ఆవాతావరణంలో ఏదో మహత్తరానందం అనుభవిస్తూ కళ్లు మూసుకున్నా.

"అబ్బబ్బ!... మీవూరు ఇంత నాగరికంగా వుంటుందని ముందుగా తెలిస్తే అసలు రాకపోదును. ఇల్లు చేరుకునేసరికి నాపని సగం పూర్తయ్యేటట్టుంది" అని విసుక్కున్నాడు ప్రకాశం. అంతేమరి హాయిగా పట్టుపాన్పుమీద వెడుతున్నట్టు బస్సులో, ట్రాములో ప్రయాణం చేసిన వ్యక్తికి బాధగానే వుంటుంది.

"రవణా! నన్ను క్షమించాలి. నేను విశాఖపట్నంనుండి నిన్ను చూద్దామనే రాలేదు. కొంత స్వార్థంకూడా వుంది. మీవూరికి దగ్గరలో "దమ్మిడీపాలెం" అని మరోవూరుంది కదూ! అక్కడ మా మావయ్య వున్నాడు. అతనేదో పెళ్లిసంబంధం చూసివుంచాడట. ఆ మొక్కుబడి చెల్లించుకురమ్మని అమ్మ, నాన్న పీక్కుతింటే పోరుపడలేక పనిలోపనని బయలుదేరాను. నా మంచిచెడ్డలు, అవసరాలు నాకుతెలుసు. ఈ మనుష్యులతో ఇదేపేచీ. వీళ్లేమో పెళ్లిళ్లుచేసుకుని పిల్లల్నికని ఏంచేయడానికీ తోచక ఆకాశంవంక చూస్తూ గుడ్లుతేలేస్తున్నారు. అంతటితో తృప్తిపడరు- ఇతరులుమాత్రం ఎందుకుసుఖంగా వుండాలని నిద్రాహారాలు లేకుండా, ఆవలలో పడేవరకూ, వేపుకుతింటారు."

"అయితే బాబయా! బండి దమ్మిడీపాలేనికి మల్లించమంటారా? అడ్డదోవంట సులువుగా ఎల్లొచ్చు" అన్నాడు బండివాడు.

ప్రకాశంకళ్లు ఓమాటునవ్వి, వెంటనే కోపగించుకున్నాయి.

"రవణా! వట్టి బ్రూట్స్! అచ్చతెలుగులో చెప్పినా అర్థంచేసుకోలేరు" బండివాడు సమాధానంకోసం ఎదురుచూడకుండా తిరిగి తనపాటలో మునిగిపోయాడు. ఊరు చేరుకోవటానికి ఇంకా గంట ప్రయాణం చెయ్యాలి. ప్రకాశం 'మౌత్ఆర్గన్' తీసి సరికొత్త హిందీసినిమాపాటను పలికించసాగాడు. బండివాడు తనపాట ఆపుకున్నాడు. పాతకూ కొత్తకూ పోరాటం కావచ్చు- గెలిచేది ఏదో కాలక్రమంలో కాని తెలియదు. దూరంగా దమ్మిడీకాలవ నిండి పారుతోంది. వురకలువేస్తూ ఎర్రటినీరు ఏమహత్తర కార్యాచరణకోసం పరుగులుతీస్తోందో మరి! గట్లమీదిమొక్కలు దాని వుద్వేగంచూసి గజగజ వణుకుతూ ఒకదాని చెవిలో మరొకటి ఏదో రహస్యంగా చెప్పుకుంటున్నాయి. ప్రకృతిపలికే రహస్యం

మానవులకు అర్థంకాదు కనక ఆలోచనలు ఆగిపోయాయి.

"బాబయా! నీరులేకపోతే బండి కాలవదాటేస్తది. ఇప్పుడు లాభంలేదు. ఎడంసేతివేపు మల్లించి చుట్టుదోవంట తోలతాను." అంటూ జాగ్రత్తగా మళ్లించబోయాడు. ఓచక్రం సగంవరకూ బురదలో దిగబడిపోయింది. ఆబురదను తప్పించాలన్న అతనిప్రయత్నం విఫలమయింది.

ముగ్గురం దిగాం- చక్రాన్ని బయటకుతీయడానికి శాయశక్తులా ప్రయత్నించాం కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. కాలవమాత్రం మమ్మల్నిచూసి పెద్దగానవ్వింది. ప్రకృతిశక్తులతో పోరాడి ఎవరూ గెలవలేరని దానిసారాంశం కావచ్చు .

"ఒట్టి జర్మన్‌ఫారెస్ట్!... ఇలాంటిప్రదేశంలో నువ్వెలా వుండగలుగుతున్నావో నాకుతెలియదు. ఇదే టౌన్ అయితే మరోటాక్సీలో పోవచ్చు. ఇంకా చూస్తావేం? సామానులు నెత్తిమీద పెట్టు."

ప్రకాశం కోపంతో వణికిపోతున్నాడు. అతనికి జరిగినస్వాగతానికి నొచ్చుకున్నాను. ఏంచేయటానికి తోచక వెనక్కితిరిగి చూసేసరికి గట్టమ్మట నడచిపోతున్న ఇద్దరుకుర్రాళ్లు కనిపించారు. గుర్తుపట్టి చప్పట్లుచరిచి పిలిచాను.

ఇద్దరూ పరుగెత్తుకొచ్చి "నమస్కారం మేష్టారూ" అన్నారు నవ్వుతూ. వాళ్లకేసి జాలిగాచూసేసరికి పరిస్థితినర్థం చేసుకుని బండివాడితోకలిసి చక్రానికి విముక్తికలిగించారు. భుజబలంతోపాటు బుద్ధిబలంకూడా అవసరమనుకున్నాను.

"మేష్టారూ! రేపు జామెట్రీయేనాండి తెచ్చుకోవలసింది? నిన్నమేం స్కూలుకురాలేదు" అన్నారు. అవునని తలూపాను. బండికదిలింది.

"ఎవర్రా వాళ్లిద్దరూ?... నీ విద్యార్థులనుకుంటా- పాపం! వినయగుణసంపన్నులు- విశ్వాసపాత్రులు అని నువ్వు వర్ణించవచ్చు. నేనుమాత్రం అడవి జంతువులంటాను. పిలవగానే పరుగెత్తుకొచ్చారు. బొంబాయి కాన్వెంటులో నేనూ ఓఏడాది మేష్టారుగా వున్నా. ఎంతరిఫైన్డ్‌గా వుండేవారు! ఇలాంటిపనులకు పిలిస్తే వీపుపగలేస్తారు" ప్రకాశంకళ్లు గర్వంతో కదిలాయి.

"ప్రకాశం! ఇంతవరకూ నీఅభిప్రాయాన్ని ఖండించకూడదని వూరుకున్నాను. నీఅభిప్రాయాలు నేను మార్చలేనని తెలుసు. ఈఒక్క విషయంలోమాత్రం మౌనంగావుండలేను. మనిషిక్కావలసింది ఒక్కనాగరికతే కాదు; మానవత్వం కూడా అవసరం- మానవత్వం అంటే ఏమిటని అడుగు చెప్తాను; నా వుద్దేశంలో ఎదుటివాడు కష్టపడుతుంటే, అర్థంచేసుకుని నీకుచేతనైనట్టు సాయంచెయ్యి. అప్పుడు నీక్కలిగేతృప్తి, ఆత్మవికాసం ప్రపంచానికి సర్వాధికారివైనా కలగదు. అలా ప్రతివాడు చేయగలిగితే ద్వేషం- అహంకారం- కుళ్లు- కుట్ర- ఇవేవీ ఉండవు. మానవులు ఒకర్నొకరు ప్రేమించుకుంటారు. అర్థంలేని ఈ'డిగ్నిటీ' నాకక్కరలేదు. ఆవిద్యార్థులు చూట్టానికి నాజూగ్గా లేకపోవచ్చు. కాని ప్రతిఫలం ఆశించకుండా సాయంచేయలేదూ?" అన్నాను వుద్రేకంతో.

హృదయంనుండి వెలువడేసత్యాన్ని ఎవరూ ఎదిరించలేరు. ప్రకాశం నామనస్థితిని అర్ధంచేసుకొని వూరుకున్నాడు. పావుగంటవరకూ ఎవరమూ మాట్లాడలేదు.

"బాబయా!.. ఆముందరెడుతున్న అమ్మాయిని సూడండి- పాపం!... కాళ్లకుముళ్లు, రాళ్లు గుచ్చుకుంటున్నాయి గామోలు! అలవాటు లేదుగామోలు! పట్నవాసపోళ్లు" అంటూ సగం వెక్కిరింతగా, సగం జాలిగా బండివాడనేసరికి ఇద్దరం అటుచూశాం. అతనుచెప్పింది నిజమే! చేతిలో ఎర్రటి శాండల్సు వున్నాయి- కావిడి మనిషి ముందు సామాను తీసికెడుతున్నాడు. గలగల మువ్వలచప్పుడు విని ఆమెకూడా వెనక్కితిరిగి చూసింది.

"రవణా చంపావ్!... అది విజయభారతి! ఇక్కడికెందుకొచ్చింది చెప్మా... నాతో అక్షరంముక్కయినా చెప్పలేదే?"

ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాను- మామిత్రబృందంలో రెండోవ్యక్తి భారతి. బండిఆగేలోగా ప్రకాశం క్రిందకు దూకి "భారతీ!" అంటూ ఆమెను ఆపివేశాడు.

"నడచి బాధపడింది చాలు- సాహసంచేయక బండెక్కు- మన రవణకూడా లోపలున్నాడు."

భారతి నమస్కరించి బండిలో కూర్చుంది. ఆమె సామానంతా ముందుకు సర్దాను.

"నేను వస్తున్నట్టు వుత్తరం రాశాను. బండి పంపమన్నాను. అవుత్తరం పెదనాన్నకు అందిందో లేదో మరి!" అంది భారతి.

"ఇలాంటి పల్లెటూళ్లోవున్న మనుష్యులకు కనీసం ఒకదానివెనక ఒకటిగా అరడజను టెలిగ్రాములివ్వాలి". అని ఎత్తిపొడిచాడు ప్రకాశం- ప్రయాణాల్లోవుండే కష్టాల్నిగురించి అతనేదో చెప్పుకుపోయాడు. నేనుమాత్రం ఆసంభాషణకు దూరంగావుండి భారతినిగురించి ఆలోచించ సాగాను.

ఆమెకు 'షేక్స్పియర్'సాహిత్యమంటే తగనిపిచ్చి. అతని నాటకాలు, వ్యాఖ్యానాలు, విమర్శలు కలుపుకొని ఆమెషెల్ఫులో కనీసం వందపుస్తకాలైనా వుంటాయి. ఎరుపురంగంటే భారతికిష్టమన్నసంగతి జ్ఞప్తికొచ్చి ఆమెవంక చూశాను. పొడుగ్గావున్న జడచివర ఎర్రరిబ్బను కట్టి వదిలేసింది. లేతగులాబీరంగు చీర. ఎర్రటిపువ్వుల క్రేప్‌జాకెట్టు- ఎర్రరాళ్లవుంగరం- కళ్లజోడు ఫ్రేంమీదకూడా ఆ చివరనుండి, ఈచివరదాకా ఎర్రగీత పొడుగ్గా సాగిపోయింది. అంతా అరుణమయం. ప్రకాశం, భారతి ఎంతోసన్నిహితంగా వుండటానికి వాళ్లఅభిరుచులు వేరుకావటమేనని నేనువాదిస్తూ వచ్చినా ఎవరూ నమ్మేవారుకారు. 'అతను చిటికెనవేలుమీద ఆడించిన అమ్మాయిలలో ఆమెకూడా ఒకతె' అన్నారు మిత్రులు.

"ఏమండోయ్! మీయింటికి రావటంలేదని కోపమా? మీరిక్కడుంటున్నట్టు ప్రకాశం నాతో ఎప్పుడూ చెప్పలేదు." రెండుచుక్కలతేనె చిలికినట్టు నవ్వింది. కళ్లజోడుతీసి తుడుస్తుంటే ముఖం అమాయకంగా కనబడింది. ఒక్కకళ్లజోడు మనిషిరూపాన్ని ఎలా మార్చగలుగుతుందో మాత్రం నాకర్ధంకాలేదు. భారతి మళ్లా కళ్లజోడు పెట్టుకునేసరికి

నిజానికీ, అబద్ధానికీ మధ్యవున్న వ్యత్యాసం బోధపడింది. భారతితండ్రి గవర్నమెంటు ఆఫీసరు- ప్రస్తుతం అందరూ బొంబాయిలో వున్నారు. ఆమె లిటరేచర్ ఎం.ఎ చదువుతోంది. ప్రకాశం పనిచేసే కార్యాలయం యూనివర్సిటీకి దగ్గరగావుంది. కనక ఇద్దరూ అప్పుడప్పుడూ కలుసుకుంటూ వుంటారట-

"అదేంకాదు భారతీ! ఏవో పాతజ్ఞాపకాలు వచ్చి" అని ఆపేశాను.

"ఓల్డ్ ఈజ్ గోల్డ్" అన్నాడు ప్రకాశం.

పదకొండు గంటలకు ఇల్లుచేరుకున్నాం.

అమ్మ,చెల్లాయి మాకోసం ఎదురుచూస్తూ అరుగుమీదే కూర్చునివున్నారు. మాతోపాటు భారతికూడా బండి దిగేసరికి కొంచెం ఆశ్చర్యపడక తప్పింది కాదు.

* * *

ప్రకాశం స్నానంచేసి, గ్లాస్కోపంచె గోచీపోసి కట్టుకుని, పల్చటిలాల్చీ తొడుక్కున్నాడు. అతని అందచందాలు కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించాయి. భారతికూడా ముస్తాబై చివరిసారిగా మరికొంచెం 'యార్డ్లీ' పౌడరు ముఖానికి అద్దుకుంది. ఇల్లంతా చూపించాను. చాలాచోట్ల మరమ్మతు చేయాలని భారతి హెచ్చరించింది. ఆఇల్లు పీకిపారేసి రేడియో ఫాషన్‌లో ఓబంగ్లా కట్టాలన్నాడు ప్రకాశం. హాల్లో నాలుగు కుర్చీలు, టేబిలు వేశాను. ఎప్పుడో కొన్న టేబిలుక్లాతు పెట్టెఅడుగునుండి తీశాను.

చెల్లాయి ఉప్మా, కాఫీతీసుకొచ్చింది. కాఫీ గ్లాసులోపోస్తుంటే చెయ్యివణికింది గామోలు అంతా నేలపాలైంది. చెల్లాయి జాలిగాచూసింది.

"బాగానే వుందమ్మాయ్! నీమొగుడిమీద కూడా ఇలా కాఫీ ఒలకబోశావంటే ఆదవడ, ఈదవడ వాయించేస్తాడు," అంది భారతి మందలింపుగా. ఆమె అమాయకత్వానికి నవ్వుకున్నాను. భారతికి జీవితానుభవంలేదు. భర్తల మనస్తత్వం గురించి ఆమెచేసే వూహాగానాలు సత్యానికి ఎంతోదూరంలో వుంటాయి. ఇంతటి చిన్నపొరపాటుకు ఏమగవాడూ చెయ్యిచేసుకోడు. ఆమెదృష్టిలో భర్తలు రాక్షసులు. పెళ్లాంచేసే ప్రతిపనినీ జాగ్రత్తగా పరిశీలించి, విమర్శించి శిక్షించే సిఐడిలు. చెల్లాయి సిగ్గుపడుతూ ఆమెకెదురుగా కూర్చుంది.

"అయితే రవణా! నీభావిజీవితం మాటేవిటి?" అనడిగాడు ప్రకాశం ఎటోచూస్తూ- ముఖంలోకి చూస్తూ అతనెప్పుడూ మాట్లాడడు.

"అది ఆయన జాతకంలో రాసివుంటుంది లేకపోతే నుదిటిమీదుంటుంది. అంతేకాని ముందెలా తెలుస్తుంది?" అని భారతి అడ్డుపడింది.

"అదేం ప్రశ్న? నాజీవితం ఏనాడో స్థిరపడిపోయింది," అన్నాను. ప్రకాశం పెద్దగానవ్వాడు- అందులోవున్న వెక్కిరింత ఆశబ్దంలో ప్రతిఅణువులోనూ ప్రతిధ్వనించింది.

"అంతేనంటావా? ప్రపంచానికి, నాగరికతకు దూరంగా, ఓమూల కుగ్రామంలో

బడిపంతులుగా స్థిరపడటమే నన్నమాట నీజీవిత లక్ష్యం! ఛీ!... ఉన్నతస్థితికి రావాలన్న ఆకాంక్షలేదూ నీకు? చేతిలో నయాపైస వుంచుకొని దానితో కలకాలం తృప్తిగా బతకవచ్చుననుకోవటం తెలివితక్కువ కాదూ?... నీది చచ్చు ఫిలాసఫీ! ఏమంటావ్ భారతీ?" అన్నాడు గోడమీది బల్లికేసి చూస్తూ-

"నాసంగతి అలావుంచు- ముందు నువ్వేఘనకార్యం చేయదల్చుకున్నావో చెప్పు- వినాలని కుతూహలంగా వుంది!" అన్నాను.

ప్రకాశం మిగిలినకాఫీని ఒక్కగుటకలో మింగేసి పెద్ద చప్పుడుచేస్తూ గ్లాసు టేబులు మీదుంచి మొదలుపెట్టాడు.

"అలా అడుగు చెప్తాను... ఏదో సాధించకుండా బతకటం నీచమానవుడి లక్షణం. నేను చెప్పే మాటలు నీకు రుచించకపోవచ్చు. ఆ భావన నువ్వు బహిర్గతం చేయకపోయినా, నేను అర్థం చేసుకోగలను. నూటికి అరవైమంది ఆశించేదల్లా సామాన్యజీవితం. నిత్యావసరాలు గడిచిపోటానికి ఏదో ఇంత రాబడి. మరీ సుందరి కాని భార్య. అపురూప సుందరైతే ఎవరైనా ఎత్తుకుపోవచ్చు... రక్షించుకునే సమర్థత లేదు కనక- సంసారపక్షానికి చెదిన స్త్రీ. సంఘంలో గౌరవం, అంటే, తింటూ, తిరుగుతూ పిల్లల్ని కనిపారేసి ముసలితనంలో వాళ్లనూ, వీళ్లనూ యాచిస్తూ కాలం గడిపి కన్నుమూయటం. ఆతరువాత నలుగురూ 'ఆహా! ఆయనకేమండి! నలుగురు కొడుకులు! ఏకాదశినాడు పోయాడు. సరాసరి స్వర్గం చేరుకుంటాడు అని మెచ్చుకుంటారు. అదికాదు జీవితానికర్థం. మనం చనిపోయాక కూడా నలుగురూ జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి. అందువలన మనకొరిగే దేమిటని మాత్రం అడగకు. సమాధానం చెప్పలేను. అదో బలవత్తరమైన వాంఛలాంటిది. దానికి అర్థాలు, కారణాలు, భూతభవిష్యత్తులు- ఏవీలేవు. నాలో యౌవనం, బలంవుంది. ప్రపంచాన్ని నాశక్తితో వుర్రూతలూగిస్తాను. ఏదో వొకరంగంలో అందని నక్షత్రంలా మెరిసిపోతాను, అదే నాకోరిక, ఆశయం- అప్పటివరకూ నేను జీవించివుంటాను!"

ఆశయాలకూ, ఆచరణకూ మధ్యవున్న వ్యత్యాసాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ భారతివంక చూశాను.

"ప్రకాశంచెప్పింది అక్షరాలానిజం- అందరికిమల్లే వుండదల్చుకుంటే, నాన్నగారి మెప్పుకోసమైనాపెళ్లిచేసుకునేదాన్ని- అసలునాకు వివాహంలో నమ్మకంలేదు. వ్యక్తిత్వాన్ని, స్వేచ్ఛను అమ్ముకోవటం- అందుకే, ముందుగానే పథకం వేసుకున్నా. ఎం.ఎ పూర్తికాగానే ఏకాలేజీలోనైనా లెక్చరరుగాచేరి సాహిత్యరంగంలో కృషిచేసి..."

"నోబెల్ బహుమానం అందుకుంటావు, షేక్స్పియర్‌రచనలు అతని స్వంతంకావని సోదాహరణంగా రుజువు చేస్తావు. అంతేనా?" అని నవ్వేశాను. భారతి నొచ్చుకొని ముఖం చిన్నబుచ్చుకుంది.

"కాదు. మాకు ఆత్మవిశ్వాసం ఉంది. అవకాశాలూ వున్నాయి. అనుకున్నవన్నీ సాధిస్తాం" అని ప్రకాశం ఆమెను బలపరిచాడు.

"భారతీ! అవన్నీ పగటికలలని నాకు తెలుసు. మీరుకూడా మున్ముందు గ్రహిస్తారు: ఆశావాదులుగా వుండటం తప్పనను. కాని అందుకు అవధులు నిర్ణయించటం అత్యవసరం. వాస్తవికతను ఎదుర్కొనే వరకు నేనూ ఎన్నోఅనుకున్నాను. ఐ.ఎ.ఎస్. ఆఫీసర్ని కావటమా? కాలేజీప్రొఫెసరుగా రాణించటమా? రాజకీయవేత్తగా ప్రసిద్ధిపొందటమా?... కోరికలకు అంతులేదు. కాని సాధించగలిగానా? నేను వూహిస్తూ కూర్చున్నాను కాని ప్రయత్నించలేదని మీరు ఆరోపించవచ్చు. అదిమాత్రం నేను ఒప్పుకోను- దూరంనుండి చూస్తుంటే అన్నీ తళుక్కుమని మెరుస్తూ, ఆశల్నిరేపుతూ రమ్మనిపిలుస్తాయి. దగ్గరకు వెడితే అన్నీ గాజుపెంకులు- మోసపోతావు. జీవితంలో రహస్యమేఇది. పూర్తిగా ఓడిపోయేవరకు ఈ రహస్యం తెలిసిరాదు... అంతేకాదు. మనభవిష్యత్తు మనచేతిలో లేదు. పైనుండి నడిపించే వాడొకడున్నాడన్న సంగతి మరచిపోకు..."

"ఎవడా పైనవున్నవాడు?" అని గద్దించాడు ప్రకాశం. సరిగ్గా అదేసమయానికి అమ్మ దేవుడిపటం ముందు మల్లెపూలుంచి నమస్కరించింది. ఆపని ఉదయం చేయవలసింది. ఫనితొందరలో మర్చిపోయింది గామోలు! చెల్లాయిముఖంలో భయం లతలా అల్లుకుపోయింది.

"కంటికెదురుగావచ్చి కనపడమను- నాప్రశ్నలకు జవాబులిమ్మను. ఇంత లాజిక్ చదువుకున్న నువ్వు కూడా దీన్ని నమ్ముతున్నావా? మంచీ, చెడ్డా- అన్నింటినీ కలిపి, పాపం, ఆనోరులేని దేవుడి నెత్తిమీద రుద్దటం- ఏదో - ఏదో చేసేయటం- 'అంతా వాడిచిద్విలాసం!' అనటం- డామిట్! అలా అర్ధంకాని భాషలో, సగం మనసుతో దేవుణ్ణిపూజించే దానికంటే అరడజను సిగరెట్లు ఎక్కువకాల్చటం మేలు" అంటూ చెప్పుకుపోయాడు.

"మనం ఆరాధించవలసింది అచేతనవస్తువుల్ని కాదు. కళను ఆరాధించు. చిత్రపటాలు గీయి. పద్యాలు రాయి. చెట్లు సహితం తలవూచేట్టు సంగీతంపాడు. హృదయాన్ని పులకరింపచేసే నృత్యంచేయి. అదే జీవితం- మోక్షం, శాంతి- సృష్టి- అన్నీ!"

నేనేం జవాబుచెప్పక భారతివంక చూశాను. సర్వశక్తి సంపన్నుడైన భగవంతుడు ఏమీఅనలేక మూగవాడిలా వూరుకున్నాడేమోఅనిగామోలు చెల్లాయి నోరుతెరచి ఆశ్చర్యంతో వింటోంది.

ఇదంతా వింటున్నట్టు దూరంగా, అసంతృప్తితో ఆకాశం గర్జించింది. గుండెజల్లుమంది. దమ్మిడీపాలెం కాలువగట్లుతెంచుకొని ఏక్షణంలోనైనా ఉరకటానికి సిద్ధంగావుంది. మళ్ళీ వర్షంకురిస్తే నిప్పుకు గాలి తోడైనట్టవుతుంది.

"భోజనానికి లేవండి! తరువాత వాదించుకోవచ్చు" అంది అమ్మ. ప్రకాశం వుత్సాహంతో టేబులుమీదకు వంగి ప్రశ్నించాడు.

"చూడండి పిన్నిగారూ! మీ అబ్బాయినిలా పల్లెటూళ్లో గోళ్లు గిల్లుకుంటూ కూర్చోమనక నాతో పంపండి. రాజాలాంటి వుద్యోగంలో చేర్పించి అభివృద్ధిలోకి తీసుకువస్తాను."

"ఏమో నాయనా! ఎవరి అదృష్టం ఎలావుందో. అంతా విధిలిఖితం! దిక్కూ - మొక్కూ లేకుండా వందలకొలది మైళ్లదూరంలో వాడూ- ఇక్కడ నేనూ! ఎలా జరుగుతుంది? ఏదో యిలా కలిసి మెలిసి కలో - గంజో తాగుతూవుంటే చాలు. తృప్తిఅనేది మనకుండాలి కాని..."

పెద్ద వుపన్యాసమివ్వటానికి సిద్ధపడ్డవాడిగా ప్రకాశం కనుబొమలెగరేశాడు కానీ, పానకంలో పుడకలా సంగీతంమేష్టారు ప్రవేశించారు.

"మేష్టారూ!... ఈవేళ మాఇల్లంతా స్నేహితులతో కళకళ్లాడుతూంది. ఈవేళ్టికి పాఠం మానుకుందాం" అన్నాను.

"అయితే మేష్టారూ! అమ్మాయిని చూసుకోటానికి ఎల్లుండేకదూ వస్తానన్నారు? వాళ్లమామయ్య పొద్దున కనిపించాడు. అబ్బాయి ఇవేళవస్తాడట- ఏముందిలెండి. ఆ మూడుముళ్లు పడ్డాక సంగీతానికి ఫుల్‌స్టాప్- అమ్మాయికంఠం మధురమైంది- ఆమెకెవర్ని రాసిపెట్టిందో మరి. అమ్మాయిని సంగీతసరస్వతిగా మార్చవచ్చు. సెలవు" అంటూ ఆయన వెళ్లిపోయాడు.

"ఈ రాసిపెట్టటం ప్రతివారి నోటంట వినిపిస్తోంది. భూతద్దం తీసుకుని ఎవరైనా పరీక్షిస్తే బాగుండును" అంది భారతి.

"మీరిద్దరూ ఒకర్నొకరు 'మేష్టారూ' అని సంబోధించుకోటం వినటానికెంతో యింపుగా వుంది." అని ఎత్తిపొడిచాడు ప్రకాశం.

భారతి చదువుతున్నపుస్తకాన్ని బల్లమీదుంచి "ఏదీ! ఒక్కపాటపాడు!" అంది చెల్లాయినుద్దేశించి.

చెల్లాయి సిగ్గుపడి "అంతబాగా పాడలేనండి" అంది. ఆమె సిగ్గుపడుతుంటే చేమంతి పువ్వు అందానికి, గులాబీపువ్వు అందం తోడైందని గామోలు ప్రకాశం ఓక్షణం రెప్పవాల్చకుండా చూసి "పరిపూర్ణ జ్ఞానం వున్నవారెవరూ తాము గొప్పవాళ్లమని చెప్పుకోరు. అదోఆచారం. అంచేత పాడితీరాల్సిందే! లేకపోతే ఇంటికొచ్చిన అతిథుల్ని అవమానం చేసినట్టవుతుంది." అన్నాడు కోపంనటిస్తూ.

నేనునవ్వటం అంగీకారంగా తీసుకుని "ఏలా నీ దయరాదు!" అఠాణాలో పాడింది. ప్రకాశం కీర్తన ముగిసేవరకూ కాల్పనికజగత్తులో రెక్కలువిచ్చిన విహంగంలా ఎగురుతూ, రసోత్పత్తిక్రమంలో అలలుగాతేలుతూ, సంగీతంలోవుండే అణువుల్నిచీల్చి అనుభవించాడని అతని ముఖభావనల్ని బట్టి గ్రహించాను.

"మీరుచేస్తున్నది పొరపాటు. రెండుమూడేళ్లు సాధకంచేస్తే మీచెల్లాయి నక్షత్రంలా మెరిసిపోతుంది. ఆమెకు పెళ్లిచేసి సంసారకూపంలో తోయకండి. నేర్చుకున్నంత మాత్రాన వచ్చేదికాదు సంగీతం. ఆ అదృష్టం కొందరికేవుంటుంది. ఎన్నోసార్లు నేర్చుకోవాలని ప్రయత్నించి ఓడిపోయాను. ఆఅనుభవం మర్చిపోలేను" అంది వుద్రేకంలో భారతి.

చెల్లాయి నాకేసి దీనంగాచూసింది. నేనుమాత్రం ఏంచేయగలను? భోజనాలయ్యాక

అమ్మ రహస్యంగా నన్ను వంటింట్లోకి పిలిచింది.

"చూడు! ఆఅబ్బాయి ఊరు, పేరు, కులం, గోత్రం అన్నీ కనుక్కుని వుంచు. తెలివైనవాడు- చూట్టానికి మహరాజులా వున్నాడు. వీలయితే అమ్మాయికి చూద్దాం."

ఆశ్చర్యంతో చెల్లాయికేసిచూశాను. వంటింట్లో ఏదో సవరిస్తున్నట్లు నటిస్తూ ఓరకంటితో నాకేసి చూసింది. నాకర్థమైంది.

తల్లీ కూతురూ కలిసి వేసుకున్న పథకమన్నమాట- అమ్మకు ప్రకాశం పుట్టుపూర్వోత్తరాలేవీ తెలియవు. రెండుగంటలకాలంలో అతన్ని అల్లుడిగాచేసుకోవాలన్న కోర్కెవుదయించింది! అతని వాక్చాతుర్యం- అందచందాలు ఆకర్షించివుంటాయి. దేవునివునికిమీద పరిపూర్ణవిశ్వాసం వున్నఅమ్మ నాస్తిక ప్రచారం చేస్తున్న ప్రకాశాన్ని ఎలామెచ్చుకుందన్న ప్రశ్నకుమాత్రం జవాబు దొరకలేదు. వయసు ముదిరినవాళ్లకు కొన్నివిచిత్రమైన అభిప్రాయాలుంటాయి. ప్రకాశంవంటి యువకులు ప్రతిపాదించే సిద్ధాంతాలు కేవలం తాత్కాలికమైనవని అమ్మ అభిప్రాయంకావచ్చు. లేక చెల్లాయి అతనిమనసు మార్చగలుగుతుందన్న దృఢనిశ్చయం కావచ్చు. ఏదెలావున్నా ఒక్కవిషయంమాత్రం నిజం- ప్రకాశం ఎంతఆవేశంతో, కచ్చితంగా మాట్లాడినా అందులోవున్న నిజాన్ని ఎవరూగుర్తించరు, 'వెర్రివాగుడు' క్రింద జమకట్టి వూరుకుంటారు.

"అయితే మరి ఎల్లుండి దమ్మిడీపాలెంనుండి వస్తున్నారుకదా? దానిమాట?"

"అదెలాగో ఒకలాగ తప్పించేద్దాం- ఈఅవకాశాన్ని మాత్రం వదలుకోకు." అని హెచ్చరించింది. నవ్వుకుంటూ అరుగుమీదికొచ్చాను.

ఆకాశం మబ్బులముసుగు కప్పుకుంది. అంతులేని నిరాశలా చీకటిఆవరించింది. మెరుపులు- ఉరుములు- కన్నసంతానాన్ని పోగొట్టుకున్నతల్లిలా వూగిసలాడుతున్నచెట్లు- దూరంగా కాలవచేస్తున్న భయంకరధ్వని- దానివుత్సాహం క్షణక్షణానికీ అధికమవుతూంది. కిటికీలన్నీ మూసేశాం.

"నేను వర్షంమూలంగా ఇక్కడఆగినట్టు మామయ్యకు కబురంపితే బాగుండును." అన్నాడు ప్రకాశం.

"ఈవానలో ఆవూరెవరూ వెళ్లరు- గట్లన్నీ జారతాయి" అన్నాను. కుండపోతగా వర్షంకురవసాగింది.

"ఎల్లుండికూడా ఇలా వర్షంకురిస్తే అసలు పెళ్లిచూపులకు రానేరారు" అంది అమ్మ.

"మరీ మంచిది. ఆబెడదకాస్తా వదులుతుంది." అని వూరడించాడు ప్రకాశం. ఎవరో తలుపుతట్టారు. చెల్లాయి తలుపుతీసేసరికి పెద్దసంచీ మోసుకుంటూ ఆచారి లోపలఅడుగుపెట్టాడు.

"అరెరె!... నువ్వా?... భలే! భలే! మిత్రత్రయం మళ్లీకలుసుకున్నాం" అని అరిచింది చప్పట్లుచరుస్తూ భారతి.

మామిత్రబృందంలో మూడోవ్యక్తి రంగాచారి. నాటికీ, నేటికీ అతనిలో మార్పులేదు. ఆచారికి మొండిపట్టుదల ఎక్కువ- ఎందరు ఆక్షేపించినాసరే, ఆచారప్రకారం పిలకవుంచుకున్నాడు. నుదుటిమీద కొట్టొచ్చేట్టు నామాలుండేవి. చాలామంది విద్యార్థులు అతన్ని అసహ్యించుకున్నారు. అతనిమీద నాకుమాత్రం ప్రత్యేకగౌరవం వుండేది. అడవిజంతువుల మధ్య ఏకాకిగా నిలబడ్డ అతని మనస్థైర్యాన్ని అభినందించాను. ఆధ్యాత్మికచింతనకు మనసేప్రధానం కాదు- బాహ్యచిహ్నాలుకూడా అవసరం- ఇది ఆచారివాదన- వర్షంలో బాగాతడిశాడు- గడ్డం అసహ్యంగాపెరిగింది. ప్రకాశానికి అలాంటివాళ్లను చూస్తే అరికాలిమంట.

"అర్ధణాకో బ్లేడువస్తుంటే గీకి పారేయకూడదూ?" అంటాడు. రంగాచారి ఏదోకంపెనీలో గుమస్తాగా వున్నాడు. అత్తవారిల్లు మావూరికి దగ్గరలోనే వుంది. అప్పుడప్పుడు వస్తుంటాడు. మాయింట్లో అతన్ని బాగాతెలుసు.

"అయ్యో! పూర్తిగా తడిసిముద్దయిపోయావు.బట్టలుమార్చుకో- అమ్మాయ్! కాఫీ తీసుకురావే!" అని తొందరపెట్టింది అమ్మ.

"రవణా! ఆసంచీలో పళ్లున్నాయి. తీసి లోపలవుంచు." అన్నాడు. అతని ఆప్యాయతను హృదయంలో ఏ మూల దాచుకుంటే భద్రంగావుంటుందో తెలిసిందికాదు. ప్రకాశంకోరికమీద ఈఐదారేళ్లలో ఆచారి జీవితంలో కలిగినమార్పులు వివరించాను.

"బాగుందిరా! నీతమ్ముడే! ఇద్దర్నీపోలిస్తే నువ్వే కొంతనయం! ఆచారిపూర్తిగా అడవి జంతువైపోయాడు!" అని విమర్శించాడు. మాధ్యాహ్నికం పూర్తిచేసికాని భోజనానికిరానని ఆచారనేసరికి, ప్రకాశం, భారతి గొల్లుమన్నారు.

* * *

రాత్రి ఎనిమిది-

మదించినఏనుగులా బయట ప్రకృతి ఘీంకరించి ఎవరిమీదో- ఎందుకో- అకారణంగా పగసాధిస్తోంది. చెట్లన్నీ వేళ్లతోసహా శూన్యంలోకి ఎగిరిపోయేటట్టు వుధృతంగా వీచే గాలి. దాని వేగాన్ని ఆధునిక యంత్రాలు నిర్ణయించవలసి వస్తే, అవికూడా ఎగిరెగిరి కొండలు, గుట్టలూ దాటి అదృశ్యమవుతాయి. ప్రకృతిఒక్కసారిగా విజృంభిస్తే ఎవరూ ఎదుర్కోలేరు. ఎత్తుపల్లాలను సరిచేస్తూ, అడ్డంకుల్ని భూమిలో అణచివేస్తూ చెలరేగుతుంది. రాత్రి భోజనాలయ్యాక దేవుడిపటంముందు నిలబడి ఏఆపదా రాకుండా వుండాలని నమస్కరించాను.

"ఏవిటిదంతా?" అనడిగాడు ప్రకాశం.

"కాదు ప్రకాశం! ఇది పరీక్షాసమయం! ఈవర్షాలు మంచికోసం రాలేదు. ప్రజల్ని ఏడిపించుకు తినటానికే. బతకనివ్వదు; చావనివ్వదు." అతనికి నామాటలు బోధపడలేదనుకుంటాను. పేకాడుకుందికి రమ్మన్నాడు. మనసంతాచీకటితో నిండిపోయింది. దమ్మిడీపాలెం కాలువ ద్విగుణీకృతమైన ఉత్సాహంతో ఎగిరిపడుతోంది.

చీకట్లో చూడలేకపోయినా, అదిచేసే భయంకరధ్వని, అట్టడుగున దాచుకున్న రహస్యాన్ని, బట్టబయలుచేసింది. ఇంట్లోంచి వీధిలోకి, వీధిలోంచి ఇంట్లోకి కాలుకాలినపిల్లిలా, ఎన్నిసార్లు నడచివుంటానో తెలియదు. ప్రకాశం, భారతి సెట్లుఆడుకుని విసుగెత్తి మానుకున్నారు. రంగాచారికి కుదుపూ, జ్వరం వచ్చింది. నాదగ్గరున్న మాత్రలేవో ఇచ్చాను అమ్మ మిరియాలకషాయం కాచి ఇచ్చింది.

"అన్నయ్యా! ఎంతసేపు ఇలా తిరుగుతావు? కాళ్లు నొప్పి పెట్టవూ?" అని చెల్లాయి బాధపడింది.

ప్రకాశం పడుకునేందుకు మేడెక్కాడు.

"ప్రకాశం! ఇది ఇక్ష్వాకుల నాటియిల్లు- ఒంటరిగా మేడమీదెందుకు పడుకోటం?" అని అడ్డుపడ్డాను. అతను నిర్లక్ష్యంగానవ్వేసి వెళ్లిపోయాడు.

రాత్రి పన్నెండుగంటలకు మెలకువవచ్చింది.

కళ్లు తెరిచి చూశాను. అందరూ నిద్రపోతున్నారు. మనసంతా ఆందోళనతో నిండిపోయింది. లేచి కూర్చున్నాను. ఎవరో తలుపుతడుతున్నచప్పుడు,మొదట భ్రమేమోననుకున్నాను. రెండోసారి కొంచెం గట్టిగా వినిపించేసరికి వెళ్లి తలుపుతీశాను. చీకట్లో ఏమీకనిపించక టార్చిలైటు వేశాను.

"నేనండీ! సీతారాముణ్ణి బాబయా! కాలవగట్టు తెగి గూడెంలోకి వచ్చేసింది. అందరం సత్తున్నాం. తమరు ఎంటనే రావాలి." అన్నాడు గజగజ వణుకుతూ. వాడి వంటిమీద చిన్నతువ్వాలు తప్పించి, గుడ్డ ముక్కలేదు. కళ్లు ఎర్రగావున్నాయి. చిన్నచింకిచాప నెత్తిమీదగొడుగులా వుంచుకున్నాడు. అదతన్ని రక్షిస్తుంది గామోలు- అతన్ని చూడగానే గట్టిగా ఏడవాలనిపించింది. నాఒక్కడివలన అయ్యేదేమీ లేదు. సీతారాముణ్ణి ఇంట్లోకి రమ్మని తలుపువేశాను. ప్రకాశాన్ని లేపుదామని మేడమీదకు వెళ్లాను.

అతను గురకపెట్టి నిద్రపోతున్నాడు. తియ్యటి కలలు కంటున్నాడు గామోలు! గబగబ మేడమెట్లు దిగివచ్చి, గొడుగు, చేతికర్ర తీసుకున్నాను. భారతి కళ్లునులుముకుంటూ లేచింది. సీతారాముడికి ఓ పాత దుప్పటిచ్చాను. రంగాచారి మేల్కొన్నాడు. అమ్మ, చెల్లాయి భయం గూడుకట్టుకున్న కళ్లతో అర్థరహితంగా చూస్తున్నారు. ప్రకాశం మేడదిగి వచ్చాడు. అందరికి పరిస్థితి అర్థమైంది.

"ప్రకాశం! నువ్వుకూడావస్తే ఎంతోబాగుంటుంది! బయలుదేరు." అన్నాను. తను ఎగిరిగంతులేస్తూ, తన ఆశయసిద్ధికి అవకాశం లభించినందుకు సంబరంతో వస్తాడనుకున్నాను. కాని ఆనమ్మిక ఒక్కక్షణం మాత్రమే నిల్చింది.

"సారీ! రవణా! నీళ్లకూ, నాకూ అసలుపడదు. అయినా ఈపాటికందరూ సురక్షిత ప్రదేశానికి చేరుకునే వుంటారు. మనంవెళ్లి చేసేదేమీవుండదు. ఆప్రవాహానికి ఎదురీదలేం-'
'

అగ్నిపర్వతం బద్దలై, ఎన్ని అగ్నికణాలు రాలుతాయో, అన్ని మాటలందామనుకున్నాను.

కాని అవధులు దాటిన వుద్రేకం నన్ను మాట్లాడనివ్వలేదు. మొదటిసారిగా ప్రకాశంమీద వెగటుకలిగింది. ఎందుకో, అతను వెంటనే వెళ్లిపోతే బాగుండుననిపించింది.

రంగాచారి మూలుగుతూ లేచి దుప్పటి కప్పుకుని "మరో గొడుగు వుందా?" అనడిగాడు.

"ఎందుకు?" అనడిగాను ఆశ్చర్యపోతూ- అతను ప్రశ్నకు సూటిగా సమాధానం చెప్పకుండా, గదంతా, పరీక్షగాచూసి గోడమూలనున్న గొడుగుతీసుకొని "పద" అన్నాడు.

"ఆచారీ! నీకేమైనా మతిపోయిందా? ఈవానలో తడిస్తే ఏమవుతుందో తెలుసా? ఏనిమోనియా అయినా వస్తే?"

"చస్తాను. అంతేనా? నాబాధ్యత నాకుతెలుసు. ఆలస్యం చేయకు." అన్నాడు. అతనితత్వం నాకు బాగాతెలుసు- ఏదన్నా చేయవవలసి వస్తే వెర్రిఆవేశంతో మొదలుపెడతాడు.

ముగ్గురం బయలుదేరాం.

"చూడు భారతీ! మానవజాతి క్షేమంకోసం సర్వస్వమూ ధారపోసే వుత్తములు" అన్న ప్రకాశం మాటలు చెవులదగ్గర్నుంచి దూసుకుపోయాయి.

మేంవెళ్లేసరికి నీరు మోకాలుదాకా వచ్చేసింది. అందరూ గగ్గోలుపడుతూ హాహాకారాలు చేస్తున్నారు. చలినుండి రక్షించుకోటానికి ఎలాంటిఆధారమూ లేదు. వాళ్లకున్న ఆస్తిపాస్తులు- కుండలు- సీమ వెండిగిన్నెలు- అన్నీ స్వాతంత్ర్యం ప్రకటించి ప్రవాహంతో కలిసిపోయాయి. ఊళ్లో పెద్దలు కొంతమంది వచ్చారు. అందరం కలిసి ఆజనాన్ని మెరక ప్రదేశానికి చేర్చాం- హైస్కూలు గదులన్నీ తెరిచి అందులో వుండటానికి తగిన ఏర్పాట్లు చేశాం- ఈఅనుభవం కొత్తదికాదు. అయిదారేళ్లక్రితం దమ్మిడీపాలెం కాలవ ఇలాగే విజృంభించి, తనలో అంతర్గతమై వున్నశక్తిని చూపించింది. మరోగంటలో ఆగుడిసెలన్నీ సగంవరకూ నీటిలో మునిగిపోయాయి. క్రితంసారి ఈవిషాద సంఘటన జరిగినపుడు అందరం కలిసి, మున్ముందు ఇలాంటి ఆపదలు రాకుండా వుండేందుకు ఏదైనా చర్యతీసుకోమని ప్రభుత్వానికి అర్జీ పంపుకున్నాం. కాని బ్రహ్మాండమైన ప్రణాళికలతో సతమతమవుతున్న ప్రభుత్వానికి ఇలాంటి అల్పవిషయాలు గమనించడానికి తీరిక వుండకపోవచ్చు- సగందారిలో ఆచారి కళ్లుతిరిగి పడిపోతే సీతారాముడు అతన్ని భుజంమీద మోసుకొచ్చాడు.

ఇల్లు చేరుకునేసరికి మూడుగంటలైంది. ప్రకాశం నిద్రపోతున్నాడో లేదో చూద్దామని మేడమెట్టుదాకా వెళ్లి తిరిగి వచ్చేశాను. ఆచారి ఎవరికీ నిద్రాభంగం కలగకుండా వుండేందుకు మూలుగును అణచిపెట్టటానికి యత్నించాడు.

ఎప్పుడు నిద్రపోయానో తెలియదు.

ఏదో బ్రహ్మాండమైనచప్పుడు- ఆవెనువెంటనే దిక్కుల్నిచీలుస్తూ ఆర్తనాదం పెనుగాలిలా, నిశ్శబ్దాన్ని వణికిస్తూ వ్యాపించింది. ఉలిక్కిపడి మంచంమీదనుండి

క్రిందకురికాను. వంటిమీదంతా జల్లుపడుతోంది. అందరూ మేలుకున్నారు.

"అన్నయ్యా! అనరిచింది చెల్లాయి మేడవంక వేలెట్టి చూపిస్తూ- అవును... మేడ కూలిపోయింది. అయ్యో! ప్రకాశం?...

ఓనిమిషం ఏంతోచలేదు- రంగాచారి గబగబమెట్లెక్కాడు. ఆగదినిండా మట్టిబెడ్డలూ, పెంకులూ, వాసాలూ- అందరంకలిసి ఆశిథిలాల మధ్య నరకబాధ ననుభవిస్తున్న ప్రకాశాన్ని బయటకు తీసుకువచ్చాం. ఆదృశ్యం గుండెల్ని చీల్చివేసింది. సీతారాముడు అతనిపక్కన కూర్చున్నాడు. చీకటిని, వర్షాన్ని లెక్కచేయకుండా డాక్టర్ని తీసుకువచ్చాను- ఆయన కట్లుకట్టాడు. ఇంజక్షనిచ్చాడు. కాని ఎంతకూ ఆగని రక్తప్రవాహం! ఆశయాలతో, ఆదర్శాలతో, అందనిపండును అందుకోవాలన్న ఆకాంక్షతో పొంగిపొరలుతూన్న ఆయువరక్తం దారి కనబడగానే బయట కురుకుతోంది గామోలు! ప్రకాశం కళ్లు తెరచి అందరివేపూ చూశాడు.

"రవణా! మేడమీద పడుకోవద్దని ముందేచెప్పావు- విన్నానుకాను- అబ్బ! ... మరణ బాధఎంత క్రూరమైంది?.... పాపం! వాళ్లుకూడా ఇలాగే బాధపడివుండాలి; అటుచూడు! నేను బతకాలని గామోలు ఆచారి ఏవోమంత్రాలు చదువుతున్నాడు! వెర్రిమనుషులు- నేనిలాగే చచ్చిపోతాను- నాకోరికలు నన్ను సమాధిచేసి కడసారి గానంచేస్తాయి."

"అలాగనకండి బాబయా!... చివరికేమీఅవదు. అంతానయమవుతుంది." అన్నాడు సీతారాముడు... అంతేకాదు. సీతారాముడు ప్రకాశంకోసం ఏడుస్తున్నాడు!

"రవణా! ఓ సంగతిచెప్తాను. విన్నాక ఆశ్చర్యపోతావు. మొదట్లో అనుకోలేదు కాని, ఇక్కడికొచ్చాక నిన్ను వొప్పించి నీచెల్లెల్ని పెళ్లిచేసుకుందామనుకున్నాను సుమా!..."

ఆతరువాత అతను మాట్లాడలేదు. ఉదయం ఐదుగంటలకు వెర్రిగానవ్వి కన్నుమూశాడు. ఆపుకుందామనుకున్నా కన్నీరుఆగలేదు. టెలిగ్రాం ఇద్దామంటే అతని తల్లిదండ్రులఎడ్రసు తెలియదు. భారతి పర్సులోంచి ఎడ్రసుతీసిచ్చింది. సీతారాముణ్ణి ఎలాగైనా టౌనుకువెళ్లి టెలిగ్రాం యిమ్మని పంపాను.

ప్రకాశం ముఖం ఇంకా ప్రపంచంవేపు ఆశగా చూస్తోంది. ఎన్నోపథకాలు వేసుకున్నాడు. అవన్నీ ఆచరణలోపెట్టే శక్తిసామర్థ్యాలున్నాయి. కాని జీవితం అతన్నిమోసగించింది. "అమ్మో! అతను గొప్పవాడైపోతాడు. నేనెలా సహించగలను?" అన్న అసూయతో, సిగ్గుతో తలెత్తుతూన్న మొక్కను మొదలంటతుంచివేసి వికటాట్టహాసంచేసింది. ఏఆశయాలూ లేకుండా, కుక్కినపేనులా వున్న నాబోటివ్యక్తుల్ని అదేం చేయదు.

"వాడోవెర్రివాడు! పోనిద్దూ!" అంటుందిగామోలు! అవునుమరి- మాంసాహారికి బలిసినశరీరం కావాలికాని శుష్కశరీరం దేనికి?

ప్రకాశం, మృతశరీరంతో దమ్మిడీపాలెం చేరుకునేసరికి పదకొండుగంటలైంది. పావుగంట ప్రయాసపడి అతనియిల్లు కనుక్కునేసరికి శరీరంలో ప్రతిఅణువూ గజగజవణికిపోయింది.

ప్రకాశం మావయ్య సంగతి తెలుసుకున్నాడు.

అంతే- రోదనలు- ఆవేశాలు- శాపనార్థాలు.

భారతి తనఇంటికి వెడుతూ "నాఅభిప్రాయాలు కొన్ని మార్చుకుంటున్నా- పొరపాటుగా, అసందర్భంగా మాట్లాడాను- క్షమించండి" అంది. అదంతావిని జీర్ణించుకునే పరిస్థితిలో నేనులేను.

ఇంటికితిరిగొచ్చి స్నానంచేశాను. అమ్మ భోజనానికిరమ్మంటే ఆకలిలేదన్నాను. రంగాచారి గోడకానుకుని కూర్చున్నాడు.

"అమ్మా!" అని పిలిచాను.

"ఏంనాయనా?" అంది దిగులుగా. చెల్లాయికూడా అక్కడేవుంది.

"ప్రకాశం ఎవరోతెలుసా? ఎల్లుండి చెల్లాయినిచూసుకోటానికి రావలసిన పెళ్లికొడుకు. అతని మామయ్య పేరు మనంఅడగలేదు. ఇంతకూ విధిలిఖితం!"

అమ్మ జవాబుచెప్పలేదు.

గోడమీదున్న దేవుడిపటానికి నమస్కరిస్తూ "నిన్నునమ్మి చెడినవారులేరు రామచంద్రమూర్తీ!" అంది గద్గదకంఠంతో.

చెల్లాయి నాకేసి భయంభయంగా చూసింది. ఆచారి ఓమారు దగ్గి విషాదంగా నవ్వుకున్నాడు. సీతారాముడు టౌనునుండి తిరిగివచ్చి మోకాలుమీద తలఆన్చి కూర్చున్నాడు- అతన్నిచూసి అనుకున్నాను:

"సుహృదయంకల ప్రతిమనిషి దైవంతోసమానమైనవాడు."

- భారతి అక్టోబర్, 59

‘గమ్యస్థానం చక్కని కథ. గమ్యము తెలియబడని, అర్థమెరుగరాని ఒక నాగరకత వెంటబడి పరుగెత్తుచున్న వారియందు హృదయమును కదిలించుచున్న దయాభావము ఈ కథలోనుండి తొణికిసలాడుచున్నది. మధ్యమధ్య కొన్ని చర్చలు కథా వేగమును కుంటుపరచినను చివరచివర కథ మరల బిగువు గూర్చుకొన్నది’.

-సమవర్తి
(జువ్వాడి గౌతమరావు)
జయంతి నవంబరు 1959
‘సాహిత్యధార’